

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ОБРАЗ ТІЛА У ДІВЧАТ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

У статті розкриваються основні положення соціально-психологічного підходу до вивчення соціальних уявлень про образ тіла у представниць різних вікових груп (дівчата-підлітки (N=37), юнки (N=35), молоді жінки (N=35)). Наводяться результати дослідження уявлень респондентів різного віку (15-27 років) про образ тіла людини, сформованих під впливом найближчого оточення (друзів, батьків) та засобів масової інформації.

Ключові слова: соціальні уявлення, тілесність, тілесний канон, образ тіла.

Постановка проблеми. Вивчення проблеми людського тіла як одного із засобів соціальної комунікації і знаряддя соціального впливу було запитаним на всіх культурно-історичних етапах розвитку людства. Тим не менш, особливого значення дана проблема набуває саме сьогодні (зокрема, через виникнення небезпеки порушень харчової поведінки, деформації образу тіла тощо).

"Проблемність" тілесності пов'язується саме з масовістю та економічною вигідністю різних тілесно-орієнтованих практик, з одного боку, і труднощів з концептуалізацією тіла в сучасній науці, з іншого боку.

"Тілесний канон" (тілесний ідеал) кін. ХХ – поч. ХХІ ст. міцно пов'язаний з особливостями розвитку й функціонування постіндустріального суспільства. Серед таких особливостей, зокрема, виділяється розширення сегменту сучасної економіки, до якого входять: сфера обслуговування і засоби масової комунікації, орієнтація особистості на задоволення бажань, формування споживацької культури як основи особистісної культури; зміцнення впливу політичних і релігійних рухів, що приділяють особливу увагу проблемі тіла, зміна ставлення до шлюбу, розширення і посилення впливу медицини (особливо косметичної) у всіх соціальних сферах.

Образ тіла – це комплексне поняття, яке складається з "лібідозного" компоненту в тілі, усвідомлення тіла та його функцій, ефективного управління первинними процесами тіла та оцінками іншими свого "Я", включаючи культурні норми, що стосуються фізичної привабливості [3]. Образ тіла – образ, який постійно змінюється в свідомості, залежно від почуттів і переживань суб'єкта; це – так званий "чуттєвий ментальний еквівалент тіла в свідомості об'єкта" [8]. Нечутливість до власного тілесного "Я" призводить до відчуження від себе і, відповідно, – до складностей в адаптації щодо оточуючого світу [10].

В цілому, сучасна психологічна наука розглядає образ тіла як складну комплексну єдність сприйняття, установок, оцінок, уявлень, пов'язаних з тілесною зовнішністю і функціями тіла (Бескова Д., Буренкова О., Ємельянова Т., Заржицька О., Соколова О., Тхостов О. та ін.).

У розумінні людської тілесності виділяється кілька існуючих в гуманітарних науках підходів: філософський і соціокультурний (Биховська І., Жаров Л., Маслов Р.), соціологічний (Скугаревський О., Фролова Ю.), соціально-психологічний (Аріна Г., Бескова Д., Журавльов І., Леві Т., Тищенко П., Тхостов А.), медичний. Розмаїття підходів, концепцій і моделей свідчить як про багатоманітність власне теоретико-методологічних положень при вивченні тілесності людини, так і про складність, багатоаспектність самого феномена.

Найперспективнішим у дослідженні зазначеної проблеми прийнято вважати соціально-психологічний підхід (Аріна Г., Бескова Д., Буренкова О., Ніколаєва В., Рождественський О. та ін.), який акцентує увагу на:

1) понятті тілесності як особистісної якості, обумовленої у своєму становленні соціальним і культурним розвитком особистості у процесі встановлення соціальних контактів та спільної діяльності;

2) залежності формування тілесності людини від соціальної взаємодії і соціального впливу (найближчого оточення і ЗМІ як носіїв соціокультурних норм, цінностей, ідеалів);

3) формуванні "типових" для даного суспільства форм тілесного контролю як засобу соціальної адаптації особистості;

4) існуючій соціальній і культурній диференціації в межах конкретного соціуму, що дозволяє дослідити закономірності розвитку соціальних уявлень про образ тіла у представників різних груп [2; 3], а також особливості існуючих "соматичних субкультур" (статевих, вікових, етнічних [2; 4; 5]). Зокрема, проблемам вивчення тілесного образу у підлітків присвячені роботи Бодальова О., Дорожевець О., Кулагіної І., Куніциної В., Соколової О., Чеснокової І. та ін.; у юнаків – Алмазової С., Бескової Д., Буренкової О., Заржицької О., Улибіної О., Черкашиної А. та ін.; у молоді – Бодальова О., Заржицької О., Поляніної М., Скугаревського О., Татаурової С., Тхостова О., Фролової Ю. та ін.

Однак, незважаючи на результативність проведених досліджень, висвітлення проблеми становлення, особливостей, динаміки уявлень дівчат різного віку про образ власного тіла, залишаються недостатньо розкритими.

Метою дослідження виступає аналіз соціальних уявлень про образ тіла у представниць підліткової, юнацької та молодіжної вікових груп.

Об'єктом дослідження – феномен соціальних уявлень.

Предметом дослідження – особливості соціальних уявлень про образ тіла у дівчат різних вікових груп.

Методика та процедура дослідження. В емпіричному дослідженні, націленому на вивчення особливостей соціальних уявлень дівчат різних вікових груп про образ тіла, взяли участь 107 респондентів: 37 підлітків (учениці 9-х класів Чернігівської ЗОШ №34), 35 юнок (студентки 3-го курсу Чернігівського НПУ імені Т.Г.Шевченка (факультет початкового навчання та психолого-педагогічний факультет) і 35 представниць молодіжної групи (працююча молодь з середньою спеціальною та вищою освітою). Віковий діапазон респондентів коливається від 15 років (підлітки) до 27 років (молодь).

Дослідження проводилося у лютому-квітні 2015 року. Дівчата стали його учасницями не випадково, оскільки вони зазвичай більш переймаються питаннями зовнішності, схильні занижувати свої достоїнства і акцентуватись на недоліках, а відчуження від власної тілесності впливатиме на становлення їх інтимно-особистісних контактів, а пізніше – на розбудову подружніх стосунків.

Вивчення образу тіла у дівчат здійснювалося за допомогою методу вільних асоціацій, який дозволяє дослідити імпліцитні уявлення, що функціонують у респондентів на рівні неусвідомлюваних настанов.

Досліджуваним різних вікових груп було поставлено 4 питання [2; 3; 4]:

1. Кожна людина, для оцінки певного явища, події, факту, об'єкта, може сформулювати свою точку зору. По можливості, напишіть 3-5 асоціацій до категорії "тіло людини", орієнтуючись **на власні погляди** та уявлення.

Наступні 3 питання містили так звані "інструкції-підстановки" і мали уточнити вплив провідних інститутів соціалізації на зміст і структуру соціальних уявлень дівчат про образ тіла.

2. Напишіть 3-5 асоціацій до категорії "тіло людини" з погляду більшості Ваших **однолітків**.

3. Напишіть 3-5 асоціацій до категорії "тіло людини" з погляду більшості Ваших **батьків**.

4. Напишіть 3-5 асоціацій до категорії "тіло людини" з позиції висвітлення теми людського тіла в сучасних **ЗМІ**.

Аналіз отриманих результатів. Результати дослідження були оброблені за допомогою методів контент-аналізу, частотного, категоріального та прототипового аналізу П. Вержеса.

Перший етап обробки даних включав визначення структурних елементів соціальних уявлень про образ тіла (загальний словник асоціацій склав 482 слова та словосполучення, з них: 133 асоціації запропонували дівчата-підлітки, 145 асоціацій – юнки і 204 асоціації – молодь). При цьому аналізувалися лише асоціації, висловлені, як мінімум, 5% респондентів.

На другому етапі за допомогою контент-аналізу та прототипового аналізу П. Вержеса були виділені узагальнені понятійні категорії, синтезуючі асоціації, які увійшли до структури соціальних уявлень (за лінійним підходом Ж.-К. Абріка, структура уявлень включає ядро, зону змін, периферію [3]).

Ядро складають уявлення, що характеризуються стабільністю, стійкістю до змін, щільно пов'язані з колективною пам'яттю й історією соціальної групи, її цінностями і нормами. Ядро в цілому визначає структуру всього уявлення.

Зона змін містить уявлення, пов'язані з індивідуальним досвідом і пам'яттю, динамічні і мінливі (це дозволяє людині адаптуватися до конкретної реальності). Ця зона виконує "захисну" функцію ядра і перебудовується при наявності неузгодженості між готовими елементами уявлення і новими компонентами, що відбивають мінливу реальність.

Периферична зона уявлення конкретизує значення ядра, це сполучна ланка між ядром і тією конкретною ситуацією, в якій формується і діє уявлення. Периферична система характеризується варіативністю і мінливістю, вона спирається на індивідуальний досвід та індивідуальну пам'ять [2; 3].

Проаналізуємо особливості структури соціальних уявлень про образ тіла людини у дівчат різних вікових груп. Відповіді дівчат на перше питання, щодо уявлень про тіло з їх власного погляду, наведені у Таблиці 1.

Зона ядра уявлень про тіло людини з власного погляду, у підлітків утворена елементами, що розкривають узгоджені естетичні характеристики тіла ("доглянуте", "красиве", "чисте", "фігура"); у юнок – трьома розрізненими елементами ("руки", "форма", "фігура"); у молодих жінок – естетично-функціональними елементами ("красиве", "форма", "здорове", "фігура"). Помітно, що у кожній віковій групі в зону ядра потрапляє одна спільна характеристика – "фігура", а це свідчить про імпліцитно існуючу, значущу, історично сформовану в свідомості людини тілесну категорію, яка не піддається змінам в ході дорослішання особистості.

До зони змін у представниць всіх вікових груп увійшли 2 таких елементи, як "гармонійне" та "спортивне", що, ймовірно, свідчить про незмінну важливість для всіх опитаних естетичної складової тіла. Поряд з тим до зони змін у підлітків входять такі поняття, як: "тіло – візитна картка", "унікальне", "привабливе", "молоде", "мене задовольняє таке, як є", можливо тому, що зріст, вага і зовнішність –

головні чинники переживань старшокласниць, викликаних фізіологічними та гормональними змінами в організмі дівчат.

Таблиця 1

**Структура соціальних уявлень про образ "Тіло людини"
у досліджуваних різних вікових груп з їх власного погляду**

Структурні елементи соц. уявлень	Групи досліджуваних дівчат		
	Підлітковий вік	Юнацький вік	Рання дорослість
Ядро	доглянуте (11,88; 1,73)* красиве (8,91; 2,11) фігура (5,94; 2,00) чисте (4,95; 2,40)	руки (7,59; 1,67) <i>форма</i> (5,06; 2,25) фігура (5,06; 1,25)	красиве (5,38; 1,67) <i>форма</i> (4,30; 1,75) здорове (4,30; 1,67) матерія (4,30; 1,00) фігура (3,23; 1,67)
Зона змін	гармонійне (3,96; 1,00) тіло – візитна картка (2,97; 1,00) унікальне (2,97; 1,00) привабливе (1,98; 2,00) молоде (1,98; 1,50) мене задовольняє таке, як є (1,98; 1,00) спортивне (4,95; 3,20)	спортивне (3,80; 1,67) здорове (3,80; 1,33) гармонійне (3,80; 1,33) зовнішня душа, оболонка (2,53; 1,50) пропорційне (11,39; 2,55) красиве (10,13; 2,88) ноги (7,59; 2,33) тулуб (5,06; 3,75)	гармонійне (5,38; 2,00) природа (5,38; 2,00) спортивне (3,23; 3,00) сексуальне (3,23; 2,33) чисте (3,23; 2,00) руки (2,15; 1,67) лінії тіла (2,15; 1,67)
Периферія	пропорційне (3,96; 3,25) струнке (1,98; 2,00) гнучке (1,98; 3,00) зріст (1,98; 4,00) гарна шкіра (1,98; 4,50) вага (1,98; 5,00)	сексуальне (2,53; 3,50) чисте (2,534 3,00)	пропорційне (2,15; 2,50) доглянуте (2,15; 2,00) гнучке (2,15; 2,00) життя (2,15; 2,00)

* – перша цифра в дужках – Md частоти, з якою зустрічається асоціація, друга цифра – Md рангу цієї ж асоціації.

Відповіді респондентів різних вікових груп на друге питання щодо оцінки тіла з позиції однолітків розподілилися наступним чином (Таблиця 2).

Таблиця 2

**Структура соціальних уявлень про образ "Тіло людини"
у досліджуваних різних вікових груп з позиції більшості їх однолітків**

Структурні елементи соц. уявлень	Групи досліджуваних дівчат		
	Підлітковий вік	Юнацький вік	Рання дорослість
Ядро	красиве (13,25; 1,64) спортивне (7,23; 1,67) зовнішність (6,02; 1,60) залежить від думки соц. оточення (6,02; 1,40) фігура (4,82; 1,00) нікого не стосується (4,82; 1,00)	красиве (8,64; 2,00) фігура (7,41; 2,00) пропорційне (7,41; 1,17)	сексуальне (9,09; 1,44) красиве (6,06; 1,17) модне (4,04; 1,25)
Зона змін	доглянуте (6,02; 2,20) модне (6,02; 2,00) як жива природа (4,82; 1,75)	ноги (4,94; 3,75) волосся (4,94; 3,00) сексуальне (4,94; 3,00) спортивне (2,47; 2,00)	фігура (5,05; 2,20) пропорційне (4,04; 2,20)
Периферія	чисте (3,61; 2,67) прекрасне (3,61; 2,00) як їжа (3,61; 2,00) ідеальне (2,41; 2,50) струнке (2,41; 2,50) привабливе (2,41; 2,00)	здорове (3,70; 2,67) худорляве (2,47; 2,50) душа (2,47; 2,50)	спортивне (4,04; 2,75) функціональне (3,03; 2,67) вага (2,02; 3,00) стильне (2,02; 3,00) одяг (2,02; 2,50)

Ядро соціальних уявлень дівчат-підлітків про тіло, з позиції однолітків, склали як естетично-функціональні елементи ("красиве", "спортивне", "зовнішність", "фігура"), так і соціально обумовлені ("залежить від думки оточуючих" або, навпаки, "нікого не стосується"); у юнок – естетичні елементи ("красиве", "пропорційне", "фігура"); у молоді – соціально орієнтовані елементи ("сексуальне", "красиве", "модне"). У всіх вікових групах до ядра уявлень потрапила асоціація "красиве", отже, можна припустити, що краса виступає основою для оцінки тіла іншої людини респондентом будь-якого віку.

Периферію уявлень підлітків про тіло, з погляду однолітків, склали такі асоціації: "чисте", "прекрасне", "ідеальне", "струнке", "привабливе" (ідеалістично-естетичні характеристики); юнок – "здорове", "худорляве", "душа" (розрізнені елементи); молоді – "спортивне", "функціональне", "вага", "стильне", "одяг" (функціонально-естетичні елементи). Різницю в асоціаціях зазначених вікових груп можна пояснити відмінностями в їх сприйнятті свого тіла як знаряддя/засобу для налагодження широких соціальних контактів.

Відповіді дівчат різних вікових груп про образ тіла, з позиції їх батьків, розподілилися таким чином (Таблиця 3).

Таблиця 3

**Структура соціальних уявлень про образ "Тіло людини"
у досліджуваних різних вікових груп з позиції більшості їх батьків**

Структурні елементи соц. уявлень	Групи досліджуваних дівчат		
	Підлітковий вік	Юнацький вік	Рання дорослість
Ядро	зовнішність – не головне (10,77; 1,14) красиве (7,69; 1,20) ідеальне (6,15; 1,00) прекрасне (6,15; 1,00)	здорове (16,18; 1,44) показники життєдіяльності (5,88; 2,00)	здорове (17,70; 1,36) красиве (7,60; 1,67) сильне (5,06; 2,00)
Зона змін	чисте (6,15; 2,25) гарна шкіра (6,15; 2,00) зовнішність (6,15; 2,00) внутрішньо красиве (3,08; 1,00) нормальне (3,08; 1,00) охайний одяг (3,08; 1,00) несформоване (3,08; 1,00)	красиве (7,35; 2,40) ноги (5,88; 3,25) руки (5,88; 2,50) треноване (4,41; 1,67) організм (4,41; 1,67) пропорційне (2,94; 2,00) вага (2,94; 2,00)	доглянуте (6,33; 2,60) струнке (3,80; 1,67) гарна шкіра (2,53; 2,00) одяг (2,53; 1,50) зовнішність (2,53; 1,00)
Периферія	вага (4,62; 2,33) природне (4,62; 2,00) доглянуте (4,62; 2,00) струнке (4,62; 1,67) зріст (4,62; 1,67) пропорційне (3,08; 2,00)	чисте (4,41; 3,00) тулуб (4,41; 3,00) труп (2,94; 3,00) голова (2,94; 3,00)	привабливе (3,80; 3,60) неординарне (2,53; 3,50) форма (2,53; 3,00)

Ядро уявлень у підлітків складається з таких елементів: "зовнішність не головне" і там же – "ідеальне", "прекрасне" (бачимо певну підліткову проекцію, виражену в амбівалентності сприйняття тіла людини "їх батьками"); у "батьків" юнок спостерігається раціоналізація у сприйнятті тіла, тільки функціональні характеристики ("показники життєдіяльності", "здорове"); у "батьків" молоді тілу надається про соціальне значення, щоб бути запитаним і привабливим для оточуючих, тіло має бути "здоровим", "красивим" і "сильним". Отже, якщо "батьки" підлітків акцентують увагу на ідеалізованому образі тіла їх дітей (хоча й фізично недосконалого), то батьки юнок і молоді – на функціональних можливостях реального тіла, які й виступають справжньою візиткою їх дітей.

До зони змін уявлень "батьків" підлітків про тіло увійшли наступні елементи: "чисте", "гарна шкіра", "зовнішність", "внутрішньо красиве", "нормальне", "охайний одяг", "несформоване". "Батьки" впевнені, що образ фізичного "Я" їх дітей можна вдосконалити, працюючи над зовнішністю, покращуючи гігієну та змінюючи гардероб. До зони змін юнок входять такі асоціації: "красиве", "ноги", "руки", "треноване", "пропорційне", "вага", "зовнішність", "душа". "Батьки" юнок вважають, що ставку у розвитку їх дітей можна робити як на фізичну досконалість, так і на душевну красу. Зона змін у молоді представлена такими елементами: "доглянуте", "струнке", "одяг", "зовнішність". Зовнішність – найважливіший параметр, який, на думку "батьків", робить їх дітей привабливими та соціально запитаними.

Відповіді дівчат різних вікових груп про образ тіла з позиції його висвітлення засобами ЗМІ розподілилися таким чином (Таблиця 4).

**Структура соціальних уявлень про образ "Тіло людини"
у досліджуваних різних вікових груп з позиції опису в сучасних ЗМІ**

Структурні елементи соц. уявлень	Групи досліджуваних дівчат		
	Підлітковий вік	Юнацький вік	Рання дорослість
Ядро	спортивне (17,35; 1,88)* красиве (8,16; 1,75) фігура (8,16; 1,63) доглянуте (7,14; 2,14) <i>модне</i> (6,12; 2,00) струнке (6,12; 1,33)	<i>модне</i> (8,11; 1,67) худе (5,40; 1,25)	красиве (10,00; 1,70) худе (5,00; 1,40)
Зона змін	почуття міри (6,12; 2,50) здорове (5,10; 3,20) стильне (4,08; 2,00) ідеальне (4,08; 1,75) зовнішність (3,06; 1,33) сексуальне (2,04; 1,50)	красиве (6,76; 2,80) спортивне (6,76; 2,67) 90-60-90 (5,40; 2,25) доглянуте (4,05; 1,33) фігура (4,05; 1,00) гнучке (2,70; 2,00) обличчя (2,70; 2,00) кістляве (2,70; 2,00) розбещене (2,70; 1,50) <i>пропорційне</i> (2,70; 1,00) засмагле (2,70; 1,00)	форма (14,00; 2,00) спортивне (6,00; 3,00) здорове (5,00; 1,80) <i>модне</i> (3,00; 1,67) доглянуте (2,00; 1,50)
Периферія	худе (4,08; 2,25) <i>пропорційне</i> (3,06; 2,33) анорексичне (2,04; 6,50) чисте (2,04; 5,00) сильне (2,04; 3,00) гарна шкіра (2,04; 2,50)	волосся (4,05; 2,67)	відомість (4,00; 2,75) дієта (4,00; 2,25) сексуальне (4,00; 2,00) гроші (3,00; 3,00) праця (3,00; 2,00) витривале (2,00; 2,00)

Ядро уявлень підлітків про обрах тіла, представлений у ЗМІ, складають такі асоціації: "спортивне", "красиве", "фігура", "доглянуте", "модне", "струнке"; у юнок – "модне", "худе"; у молоді – "красиве", "худе". Спільним в образі тіла є його краса, модність і худорлявість – це сучасний тілесний канон.

До зони змін у підлітків входять: "почуття міри", "здорове", "стильне", "ідеальне", "зовнішність", "сексуальне; у юнок – "красиве", "спортивне", "90-60-90", "доглянуте", "фігура", "гнучке", "обличчя", "кістляве", "розбещене", "пропорційне", "засмагле"; у молоді – "форма", "спортивне", "здорове", "модне", "доглянуте". Більшість асоціацій пов'язана з перетворенням тіла людини на ідеалізований і недосяжний еталон. Поряд з тим у ставленні до тіла в ЗМІ підкреслюються, на перший погляд, реальні та доступні пересічним людям вимоги: турбота про власну зовнішність, красу, здоров'я, спортивність, модність та доглянутість. Лише у підлітків ми бачимо застереження про те, що будь-яке вдосконалення свого тіла повинно спиратися на почуття міри. Молодь же звертає увагу на те, що фізично досконале тіло потрібно здебільшого знаменитостям, воно вимагає немалих витрат, праці над собою і дієти.

Висновки та перспективи дослідження. На основі зазначеного вище, можна дійти наступних висновків. 1. Соціальні уявлення – це ідеї, думки, образи, цінності, знання, які поділяються представниками однієї соціальної групи (формуються під час їх соціальної взаємодії, переважно під впливом ЗМІ)

2. Розкриваючи поняття "образ тіла":

2.1. З власного погляду, найважливішим спільним елементом респонденти всіх вікових груп назвали "фігуру" підкреслюючи функціональні можливості тіла людини. Помітно відрізняються характеристики тіла, обумовлені віковою приналежністю респондентів: дівчата-підлітки цінують пропорційність, стрункність, гнучкість, гарну шкіру; юнки – сексуальність і чистоту; молодь – пропорційність і доглянутість.

2.2. З позиції *однолітків*, найважливішою спільною характеристикою тіла у респондентів всіх вікових груп виступає "краса"; але підлітки більше уваги приділять ідеальності, стрункості, привабливості тіла; юнки – здоров'ю і худорлявості; молодь – спортивності і стильному одягу.

2.3. Оцінюючи тіло людини з позиції *батьків*, опитані втрачають певну однозначність уявлень, так підлітки, надають перевагу його красі; юнки – здоров'ю, молодь – красі, здоров'ю і силі.

2.4. Оцінюючи тіло людини з позиції ЗМІ, респонденти висувають лише три спільні його характеристики: модне, красиве і худе. Лише у підлітків зустрічається раціональне попередження про те, що в усьому (дієтах, фітнесі, фізичних вправах) людина має дотримуватися міри, оскільки не можна худнути до стану анорексії).

Перспективами досліджень, на нашу думку, може виступати вивчення особливостей існуючих "соматичних субкультур" (статевих, гендерних, вікових, етнічних).

Використані джерела

1. Алмазова С.Л. Теоретический анализ проблемы изучения образа тела как компонента "Я-концепции" личности / С.Л. Алмазова [Эл. рес.]. – Реж. доступа: http://psyjournals.ru/files/40807/psytel_conf_Almazova.pdf
2. Бовина И.Б. Социальная психология здоровья и болезни / И.Б. Бовина. 2-е исп. изд. – М.: Аспект Пресс, 2008. – 263 с.
3. Емельянова Т.П. Конструирование социальных представлений в условиях трансформации российского общества / Т.П. Емельянова. – М.: Изд-во "Институт психологии РАН", 2006. – 400 с.
4. Заржицкая О.А. Социально-психологический анализ телесности: возможности и перспективы / О.А. Заржицкая // Психология телесности: теоретические и практические исследования : [сб. стат. П науч.-практ. конферен. / под общ. ред. Е.В. Буренковой]. – Пенза: Изд-во ПГПУ им. В.Г. Белинского, 2009. – С. 9-17.
5. Заржицкая О.А. Социальные представления о теле у современной молодежи: разработка, адаптация и стандартизация компьютерного визуального теста ЕМАТ v 1.4 / О.А. Заржицкая // Проблеми сучасної психології : [зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка]. – 2013. – Вип. 22. – С. 156-172.
6. Соколова Е.Т. Исследование "образа тела" в зарубежной психологии / Е.Т. Соколова, А.Н. Дорожевец // Вестник Моск. ун-та. – 1985. – Сер. 14. Психология. – №4. – С. 39-49.
7. Ребеко Т.А. Гендерная идентичность и репрезентация тела у женщин / Т.А. Ребеко // Психологический журнал. – 2010. – №1, т. 31. – С. 15-31.
8. Тхостов А.Ш. Психология телесности / А.Ш. Тхостов. – М.: Смысл, 2002. – 287 с.
9. Фролова Ю.Г. Социальные факторы формирования негативного образа тела / Ю.Г. Фролова, О.А. Скугаревский // Социология. – 2004. – №2. – С. 61-68.
10. Черкашина А.Г. Особенности самоотношения к образу физического "Я" в зависимости от реальности телесного самовосприятия / А.Г. Черкашина // Вестник Самарской гуманитарной академии. – 2012. – №1 (11). Серия: Психология. – С. 75-91.

Liakhovets L. O.

PECULIARITIES OF SOCIAL REPRESENTATIONS ABOUT BODY IMAGE AMONG GIRLS OF DIFFERENT AGE GROUPS

The research of peculiarities of social representations about body image among girls of different age group within structural approach and S. Moscovici-J.-K. Abrick's theory of social representations is made. The object of the research is the social representations phenomenon. The subject of the research is the peculiarities of social representations about body image among girls of different age group. The samples were 107 persons at the age from 15 to 27. The main method of the research is the method of free associations.

In modern science the body image is a complex unity of perception, guidelines, assessments, representations connected with bodily appearance and body functions (Arina G., Beskova D., Burenkova O., Yemelianova T., Zarzhytska O., Sokolova O., Thostov O., Frolova J., Chesnokova I. etc.)

The carried out research allowed defining the similarities and the differences in existing representations about body image among girls of different age group.

Revealing the term "body image":

1) from own standpoint, all interviewed named "figure" the most important common element. Body characteristics caused by age belonging are different: girls-teenagers value gracefulness, flexibility, beautiful skin; boys-teenagers – sexuality and cleanliness; youth – proportion and carefulness;

2) from peers' standpoint, "beauty" is the most important common body characteristic among all interviewed, but teenagers pay more attention to ideality, gracefulness, body attractiveness; boys – health and leanness; youth – sportiness and stylish clothes;

3) from parents' standpoint, body assessment loses some unanimity, so teenagers prefer its beauty; boys – health, youth – beauty, health and strength;

4) from media's standpoint, all respondents determine three main characteristics of a human body: fashionable, beautiful and thin.

Key words: *social representations, corporeality, bodily canon, body image.*

Стаття надійшла до редакції 21.05.2015